

Hudobný odbor

HUDOBÁ NÁUKA

Charakteristika a poslanie predmetu: poslaním predmetu PHV a HN je vytvárať a usmerňovať záujem a vzťah žiaka k hudbe, kultivovať jeho osobnosť, rozširovať a rozvíjať hudobné skúsenosti, vedomosti a zručnosti. Predmet má poskytovať žiakom základy odborného vzdelania a vychovávať poslucháča hudby i aktívneho hudobníka, ktorému je hudba životnou potrebou.

Aby sme dosiahli tieto ciele, treba rozvíjať najmä:

- hudobnú predstavivosť, fantáziu, orientáciu v hudobnom priestore a výraze,
- spevácke návyky žiakov, potrebné pre správny kultivovaný vokálny prejav,
- schopnosť rozlišovať jednotlivé vyjadrovacie prostriedky: metrum, tempo, rytmus, melodiku, harmóniu, dynamiku, farbu tónu,
- hudobnú pamäť v spojení s jednotlivými činnosťami,
- orientáciu v hudobných formách, žánroch a slohoch,
- schopnosť samostatne vyhľadávať, vyberať, vyhodnotiť a spracovať informácie a uviesť ich do vzťahu s obsahom hudobného diela (sociálna funkcia hudby).

PHV a HN sú samostatné predmety s vlastnými cieľmi a alternatívnymi formami práce. Žiakov je potrebné aktivizovať využívaním hudobných nástrojov, súvisiacimi pohybovými, výtvarnými a dramatickými aktivitami a využívaním audiovizuálnych a multimediálnych pomôcok.

CIELE:

1. Poskytnúť žiakovi zážitok a od neho odvíjať niť poznania. Od vnímania celku prejsť cez preniknutie do hudobnej štruktúry k abstrakcii poznatku, osvetliť ho z rôznych strán a v rôznych súvislostiach a zafixovať tak, aby ho žiak vedel sám vedome používať.

2. Umožnenie vytvorenia a usporiadania obsahovej náplne predmetov PHV a HN tak, aby boli pre žiakov prítlačivé, zvýšili ich záujem počúvať hudbu a porozumieť jej, aktivizovali ich schopnosť vnímania a súčasne ich pripravili na vlastnú interpretačnú činnosť. ZUŠ vychovávajú nielen budúcich profesionálnych hudobníkov, ale i budúcich poslucháčov – milovníkov umenia.

3. viesť žiakov k vlastnému hudobnému vyjadreniu, hľadaniu hudobných tvarov, ktoré zodpovedajú ich osobnej skúsenosti na úrovni doterajšieho poznania. Postupne prechádzať k drobnokresbe, spoznávať **význam** hudobných tvarov a štruktúr a viesť k tvarovaniu väčších, zmysluplných celkov.

4. Hľadať spolu širšie súvislosti – s históriou, s inými druhmi umenia, s kognitívnymi predmetmi, s prírodou, životným prostredím a životom človeka v spoločnosti všeobecne.

V PHV a na primárnom stupni hudobného vzdelávania má vyučovací proces prevažne činnosť charakter, ktorý sa postupne na nižšom sekundárnom stupni prikloní k percepčným a analytickým činnostiam.

- **Interpretačné činnosti:** spevácke a intonačné, rytmicko-pohybové, improvizáčne a inštrumentálne. Činnosti možno pestovať oddelene i spájať.
- **Percepčné činnosti:** počúvanie hudby, verbalizácia hudobného zážitku, sluchová analýza.
- Hudobno-náukové pojmy: vyvodzujeme zásadne zo znejúcej hudby. Hudobno-teoretické poznatky fixujeme hrovou formou a overujeme ich zvládnutie opätovným spojením so živou hudbou.
- Práca s informáciami, výchova k porozumeniu hudbe a k estetickému cíteniu: Dejiny hudby, hudobné slohy a žánre, sociálna funkcia hudby. Využívanie literatúry i moderných informačných zdrojov.

Prípravné štúdium

PHV

CIELE: cieľom prípravnej hudobnej výchovy je vyvolať tvorivú aktivitu žiaka a jeho radosť z objavovania hudobného krásna. Vychádzať pritom z detskej mentality – hravosti, spontánnosti, napodobňovacej schopnosti,

obrazotvornosti a doterajšieho stupňa vyspelosti. Prostredníctvom primeraného hudobného materiálu rozvíjať elementárne hudobné zručnosti, návyky, poznatky, vedomosti, hudobnú pamäť, predstavivosť a fantáziu. Poskytovať základné informácie o hudbe a kultúrnom živote okolia.

Interpretačné činnosti: základné spevácke zručnosti a návyky. Spev jednoduchých piesní. Melodické cítenie a orientácia v rozsahu oktávy (c¹ – c²).

Zmysel pre pravidelnú pulzáciu (metrum) v rozličných tempách. Rytmické cítenie v dvojdobom a trojdobom takte. Schopnosť vyjadrenia hudobného toku pohybom.

Schopnosť zapamätať si a reprodukovat' krátky rytmický alebo melodický motív, rytmizovať a melodizovať slová, detské texty a riekanky. Motorické zručnosti získané hrou na ľahkoovládateľné nástroje.

Percepčné činnosti: rozoznať kontrasty v hudbe. Poznať hudobné nástroje – klavír, akordeón, husle, violončelo, flauta, gitara. Zapojením predstavy a fantázie sledovať obsah krátkych hudobných skladbičiek a hudobných rozprávok. Sluchové rozlišovanie dvojdobého a trojdobého taktu. Vlastnosti tónu – výška, dĺžka, dynamika a farba.

Hudobno-náukové pojmy: notová osnova, husľový kľúč, basový kľúč (informatívne). Taktová čiara, dvojštvrtový, trojštvrtový a štvorštvrtový takt. Dvojica osminových nôt, nota štvrtová, polová, polová s bodkou, celá a pomlčky. Základné dynamické označenia – piano, mezzoforte, forte. Opakovacie znamienko. Noty c¹- c². Rozlišovanie základných vyjadrovacích prostriedkov hudby: veselo-smutne, rázne - nežne, rýchlo-pomaly, vyššie - nižšie, silno-slabo, zosilňovať-zoslabovať a pod.. Pochod, tanec, uspávanka.

Odporúčaný hudobný materiál:

O. Podstavková: Hudobná prípravka I, II

O. Hricová: Hudobný zošitok

Ľ. Fetteriková: Hravé notičky

G. Badinová: Krajina, hudba a jej obyvatelia

I. Oplištilová, Z. Hančilová: Klavírhátky

J. Hatrík: Medzi Trpaslúškami - cyklus hudobných rozprávok

P. I. Čajkovskij: Škovránok

R. Schumann: Trällerliedchen

J. Hatrík: Mechúrik – Koščúrik s kamarátmi

A. Vivaldi: Štyri ročné obdobia

Schumann: Divoký jazdec, Rytier na drevenom koni

Čajkovskij: Pochod drevených vojačikov, Chorá bábika, Nová bábika

A. Dvořák: Rusalka (Motív Ježibaby)

S. Prokofiev: Peter a vlk

A. Podhorná – O. Podhorná: Krtko v krajine tónov

Primárny stupeň vzdelávania - I. stupeň základného štúdia, ISCED 1 B

1. ročník

CIELE: nadväzne na PHV hravou formou motivovať žiakov, rozvíjať ich záujem o hudbu, aktivizovať ich tvorivosť, fantáziu a predstavu. Rozvíjať vnímanie základných výrazových prostriedkov hudby. Zdokonaľovať melodicko-rytmické cítenie a pamäť. Spoznávať hudobnú abecedu a pestovať prepojenie sluchová skúsenosť – znak – predstava.

Interpretačné činnosti: správna intonácia jednohlasných piesní, správne dýchanie, výslovnosť a nenásilné tvorenie tónu. Intonácia trichordálnych a tetrachordálnych detských piesní z listu, durových a molových melódií a piesní bez náročných intervalových skokov, s návratom k základnému tónu, s možnosťou uplatnenia solmizačnej metódy. Intonácia durového a molového kvintakordu, intonácia celého tónu a poltónu ako príprava na uvedomenú intonáciu modálnych melódií. Schopnosť interpretovať základné metrické hodnoty dvojdobé a trojdobé s rozlišovaním prízvučnej a neprízvučnej doby, ich kombinácie a spájanie s pohybom (napr. pochod, valčík). S udávaním základného metra vedieť interpretovať rytmické útvary s použitím páru šestnástinových a osminových nôt, štvrtovej, štvrtovej s bodkou, polovej, polovej s bodkou, celej noty a pomlčky v štvorštvrtových a osminových taktach. Taktovať dvojdobý a trojdobý takt. Rytmické ozveny, rytmicko-melodické dialógy,

rytmizácia a melodizácia riekaniek, detských alebo vlastných textov. Schopnosť zahrat' na melodicko-rytmických nástrojoch jednoduché piesne, transponovať ich a vytvárať k nim sprievod (ostinátne rytmické a melodické modely).

Percepčné činnosti: schopnosť sústredeného počúvania krátkych skladbičiek rôzneho charakteru. Vybrané skladby sledovať v notovom zápise. Na základe ich počúvania charakterizovať náladu skladby, pohyb melódie, dynamiku, tempo, metrum, tonálny charakter skladby, farbu. Schopnosť sluchom rozpoznať základné stavebné prvky hudobnej formy (opakovanie, kontrast, rozvíjanie motívu, fráza, prízvuk, záver). Rozlišovať durový a molový charakter skladby, piesne alebo úryvku. Rozpoznať základný tón, durový a molový trojzvuk, celý tón a poltón.

Hudobno-teoretické poznatky:

Noty v husľovom kľúči $c^1 - g^2$, noty v basovom kľúči $c - c^1$, posuvky #, b, odrážka, stupnica a tónina durová (do 2 # a 1b), molová tónina (rozpoznávanie sluchom podľa tercie), trojzvuk, 2/4, 3/4, 4/4, 3/8, 4/8 takt, nota s bodkou, p, mf, f.

2. ročník

CIELE: ďalej rozvíjať kreatívne myslenie a emočnú inteligenciu, pestovať zmysel pre dobro a krásu. V špecificky odbornom vzdelávaní rozvíjať hudobnú predstavivosť a pamäť, sledovať účinok hudobných tvarov, rozoznávať zmeny výrazu, jeho závislosti od jednotlivých hudobných zložiek a vypestovať schopnosť sledovať vzájomné vzťahy v hudobnej štruktúre. Rozširovať piesňový repertoár, upevňovať správne spevácke návyky a citlivo reagovať na učiteľovo gesto. Viest' žiakov k uvedomovaniu si hodnoty a krásy ľudovej piesne a položiť základy poznávania hudobnej histórie Slovenska.

Interpretačné činnosti:

Rozlíšenie ľudových piesní podľa regiónu (východné, stredné a západné Slovensko). Kánonické spievanie, resp. jednoduchý ľudový dvojhlas. Uvedomená intonácia durových a molových piesní s melodikou, obsahujúcou sekundové postupy, durový a molový kvintakord aj rozšírený, resp. so spodnou kvintou.

Rytmicko – pohybové, improvizáčne a inštrumentálne:

Metrické čítanie a schopnosť rytmizovať 2/4, 3/4, 4/4, 3/8, 4/8, 6/8 takt. Pohybom reagovať na prízvučné doby. Taktovať štvordobý takt. Schopnosť rytmizovať triolový, synkopický a bodkovaný rytmus, tiež rytmické útvary začínajúce pomlčkou a predtaktím.

Rytmizácia a melodizácia riekaniek a schopnosť sprevádzať ich ostinátnym rytmickým alebo melodickým sprievodom s využitím základných tónov toniky, dominanty a subdominanty (T D S). Vyhľadávanie jednoduchého harmonického sprievodu, napríklad v C dur: T (c - g), D (h - g), S (c - a). Schopnosť reagovať na partnera (spoluhráča) a viesť hudobný rozhovor.

Percepčné činnosti: rozoznávanie zvukovo kontrastných nástrojov (napr. husle – kontrabas, flauta – fagot, trúbka – pozauna, triangel – bubon). Rozlišovanie vokálnych a inštrumentálnych zoskupení (sólo, duo, trio, ďalej zbory mužský, ženský, miešaný a detský). Poznanie základných zákonitostí stavby hudobnej formy a rozvíjania hudobného procesu. Rozlišovať durový a molový charakter tóniny, durové a molové kvintakordy, sextakordy a kvartsextakordy. Vedieť určiť metrum skladby, príp. jej rytmické zvláštnosti.

Hudobno-teoretické poznatky: Orientácia v durových stupniciach do 3 # a 2 b; paralelné molové (informatívne), dynamické označenia pp, ff, tempové označenia moderato, allegretto; pomenovanie stupňov v stupnici: prima – oktáva; kvintakord, sextakord, kvartsextakord; fermata, legato, staccato, ligatúra, crescendo, decrescendo.

3. ročník

CIELE: upevňovať, rozširovať a aktívne využívať melodickú, tonálnu, metrickú, tempovú a rytmickú predstavivosť a hudobnú pamäť. Prehlbovať harmonickú predstavivosť. Zdokonaľovať dvojhlasný spev a oboznámiť žiakov s niektorými hudobnými žánrami a s funkciou hudby pri rôznych spoločenských príležitostiach.

Interpretačné činnosti:

Kultivovať spevácky prejav, schopnosť vyspievať dlhšie frázy. Oboznamovať žiakov s ľudovou piesňou, ktorá sa delí podľa obsahu (svadobné, žatevné, uspávanky, vojenské atď.) a podľa regiónu. Spievať detské umelé piesne aj s klavírnym sprievodom. Intonácia intervalov: veľká a malá tercia, čistá kvinta a kvarta, veľká a malá sekunda ako paralela celého tónu a poltónu.

Rytmicko – pohybové, improvizáčne a inštrumentálne:

Viest' žiakov k správnej rytmizácii príkladov. Zvýraznením prízvučnej doby vedieť rytmizovať striedavé takty v piesňach i cvičeniach.

Na podporu harmonického cítenia viesť žiakov k vyhľadávaniu jednoduchého harmonického sprievodu s použitím základných funkcií, napríklad: C dur – T (c-g), D (h-g), S (c-a). Na melodicko-rytmických nástrojoch kánonicky sa zapojiť do jednoduchej piesne. Dopĺňať predvetie závetím a vytvárať melodické a rytmické vety.

Percepčné činnosti: prostredníctvom skladieb rozšíriť poznávanie hudobných nástrojov. Viesť žiakov k sledovaniu súčasne znejúcich dvoch alebo troch melodických pásiem, resp. dvoch pásiem so sprievodom. Z predhrávaných alebo interpretovaných skladieb či piesní vedieť určovať jednodielnu, dvojdielnu či trojdielnu formu. Rozlišovať durový a molový charakter piesní a skladieb, rozšírené o lýdickú tóninu. Na základe vnútornej predstavy kvintakordov a ich obrátov vedieť rozlišovať veľkú a malú terciu, čistú kvintu a kvartu a veľkú a malú sextu. Precvičovať veľkú a malú sekundu ako celý tón a poltón.

Hudobno-teoretické poznatky: Orientácia v intervaloch - prima – oktáva, predtaktie, kánon, dvojdielna a trojdielna forma, durové a molové stupnice do 5# a 5b, rovnomerné stupnice, striedavé takty, dvojité posuvky, nástrojové skupiny v symfonickom orchestri, komorný orchester, komorné telesá.

4. ročník

Ciele: poukázať na ľudovú pieseň a tanec ako inšpiračný zdroj v tvorbe skladateľov. Na základe ukážok rôznych štýlových období viesť žiakov k pochopeniu malých foriem a rozlišovaniu charakteristických zvláštností v hudbe rôznych národov a ukázať žiakom formy zachovávaní a rozvíjania národných tradícií. Rozvíjať silnejšiu racionálnu zložku myslenia, využívať spôsobilosť v oblasti matematického a prírodovedného myslenia na odhaľovanie logických postupov a zákonitostí hudobnej štruktúry diela. Tematické zameranie celého ročníka: Pieseň a tanec ako základné zdroje hudobného prejavu.

Interpretačné činnosti: schopnosť intonovať durové a molové melódie, dvojhlas, základné intervaly, durové a molové kvintakordy a ich obraty. Pomocou ľudových piesní intonovať dórske melódie s uvedomením si ich charakteru a špecifických tónov. Striedanie dvojdobého a trojdobého taktu. Pohybom alebo melodicko-rytmickými nástrojmi zvládnuť rytmický dvojhlas alebo trojhlas (v skupinách). Používanie hlavných harmonických funkcií v sprievode k jednoduchým diatonickým melódiám, ktoré si žiaci môžu vytvárať aj sami.

Percepčné činnosti:

Počúvanie hudby:

Rozlišovanie tradičnej hudby okolitých národov, charakterizovanie rôznych štýlov jej spracovania pre folklórne súbory a v tvorbe skladateľov. Vnímanie premeny piesne v historických a funkčných súvislostiach. Rozoznávanie rytmických figúr najznámejších tancov.

Sluchová výchova:

Rozšírenie sluchového vnímania o ďalšie tóniny, rozlišovať hlavné harmonické funkcie ako striedanie napätia a uvoľnenia v hudbe. Analyzovať zväčšenú kvartu.

Hudobno-teoretické poznatky:

Všetky durové a molové stupnice, lýdická stupnica, pentatonická, chromatická a celotónová stupnica, enharmonická zámena, hlavné harmonické funkcie, ľudová a umelá pieseň, ľudový a spoločenský tanec.

Vedomosti, zručnosti a postoje absolventa primárneho stupňa vzdelávania:

kompetencie	výstupy
<p>Interpretačné činnosti</p> <p>Žiak je schopný intonovať durové a molové melódie, dvojhlas, základné intervaly, durové a molové kvintakordy a ich obraty. Pomocou ľudových piesní je schopný intonovať dórske melódie s uvedomením si ich charakteru a špecifických tónov.</p> <p>Žiak dokáže zvládnuť rytmický dvojhlas alebo trojhlas (v skupinách) a striedanie dvojdobého a trojdobého taktu.</p> <p>Využitím IKT trénovať rôzne rytmické kombinácie.</p> <p>Používanie hlavných harmonických funkcií v sprievode k jednoduchým diatonickým melódiám, ktoré si žiaci môžu vytvárať aj sami.</p> <p>Percepčné činnosti</p> <p>Počúvanie hudby:</p> <p>Rozlišovanie tradičnej hudby okolitých národov,</p>	<p>Vedieť zaspievať podľa notového záznamu alebo zahrat' na nástroji podľa sluchu určenú melódiu.</p> <p>Pohybom, hrou na telo alebo melodicko-rytmickými nástrojmi udržať svoj part v rytmickom viachlase.</p> <p>Vedieť zharmonizovať jednoduchú diatonickú melódiu hlavnými harmonickými funkciami.</p> <p>Vedieť rozpoznať slovenskú ľudovú hudbu a charakterizovať spôsob jej spracovania.</p> <p>Vedieť rozlíšiť podľa rytmu európske</p>

<p>charakterizovanie rôznych štýlov jej spracovania pre folklórne súbory a v tvorbe skladateľov. Vnímanie premeny piesne v historických a funkčných súvislostiach.</p> <p>Rozoznávajúce rytmických figúr najznámejších tancov.</p> <p><i>Sluchová výchova:</i></p> <p>Rozšírenie sluchového vnímania o ďalšie tóniny, rozlišovať hlavné harmonické funkcie ako striedanie napätia a uvoľnenia v hudbe. Analyzovať zväčšenú kvartu.</p> <p>Hudobno-teoretické poznatky:</p> <p>Žiak sa orientuje:</p> <p>Všetky durové a molové stupnice s krížikmi a s bé (kvintový a kvartový kruh), lýdická stupnica, pentatonická, chromatická a celotónová stupnica, enharmonická záměna, hlavné harmonické funkcie, harmonická kadencia.</p>	<p>a latinskoamerické tance (mazurka, menuet, valčík, polka, čardáš, samba, tango, cha-cha).</p> <p>Vedieť verbalizovať svoj zážitok z hudby.</p> <p>Podľa sluchu určiť základný tón tóniny, kvintakordu a jeho obratov. Vedieť určiť intervaly a obraty kvintakordu.</p> <p>Vedieť určiť podľa sluchu základné harmonické funkcie (T-S-D)</p> <p>Žiak ovláda:</p> <p>Všetky durové a molové stupnice s krížikmi lýdická stupnica, pentatonická, chromatická a celotónová stupnica, enharmonická záměna, hlavné harmonické funkcie</p>
---	--

Profil absolventa nižšieho primárneho vzdelania

Absolvent primárneho umeleckého vzdelania by mal mať osvojenú základnú hudobnú gramotnosť a terminológiu. Mal by byť pozorným percipientom hudby a na základe získaných poznatkov z dejín hudby by mal zvládnuť základnú periodizáciu dejín, charakteristické body a uviesť ku každému obdobiu najmenej troch najvýznamnejších predstaviteľov. Žiak sa orientuje v základnom rozdelení hudobných nástrojov. Žiak je schopný intonovať durové a molové melódie, dvojhlas, základné intervaly, durové a molové kvintakordy a ich obraty.

Doplnkové audio ukážky: A. Moyzes: Tance z Pohronia

T. Andrašovan: Tance zo Slovenska

Páslo dievča pávy

E. Suchoň: Krútnava

A. Dvořák: Slovanské tance

L. Janáček: Pilky

M.I. Glinka: Kamarinskaja

F. Chopin: Mazurka

W.A. Mozart (tanečná časť z niektorej symfónie)

J. Haydn: Menuet

G. Gershwin: Rhapsody in Blue

D. Milhaud: Scharamouche

D. Milhaud: Vól na streche

S. Joplin – ragtime, klavírna verzia, rôzne aranžmány

L. Armstrong - improvizácie

P. Lipa – výber

S. Prokofiev: Rómeo a Júlia

I. Stravinskij: Svätenie jari, Príbeh vojaka

Žiak vykoná záverečnú skúšku formou písomného testu.